

ASOSAI BÖLGESİNDE GELİŞEN ÇEVRE DENETİMİ:

4. ASOSAI ÇEVRE DENETİMİ SEMİNERİNDEN NOTLAR

Berna ERKAN*

4. ASOSAI Çevre Denetimi Semineri, 18-20 Eylül 2012 tarihlerinde Malezya'nın Penang kentinde gerçekleştirilmiştir. 22 ülke Sayıştayı ile birlikte Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Birliği Çevre Denetimi Çalışma Grubu (INTOSAI WGEA), Malezya Uzaktan Algılama Birimi ve Malezya Doğal Kaynaklar Çevre Bakanlığı gibi uzman kurum ve kuruluşlardan 57 temsilcinin katıldığı ve 3 gün süren etkinlik süresince "Su Denetimi Alanında Deneyimler", "İklim Değişikliği Denetimi" ve "Çevre Denetimi Alanında Uluslararası İşbirliği" konularında çeşitli sunumlar gerçekleştirilmiş olup organizasyonun son oturumu ASOSAI WGEA 3. Çalışma Toplantısına ayrılmıştır.

ASOSAI WGEA 4. Çevre Denetimi Semineri

4. Çevre Denetimi Semineri, 18 Eylül Salı günü ev sahibi Malezya Sayıştayı Başkanı, INTOSAI WGEA Sekreteryası temsilcisi ve ASOSAI WGEA Başkanlığını yürüten Çin Sayıştayından Başkan Yardımcısının açılış konuşmaları ile başlamıştır. Konuşmasında INTOSAI ve ASOSAI işbirliğinin çevreye ve sürdürülebilir kalkınmaya büyük katkı sunacağına altını çizen Malezya Sayıştayı Başkanının ardından, INTOSAI WGEA Sekreteryası temsilcisi de INTOSAI'nin bugüne kadar bölgede pek aktif olmadığını ancak ASOSAI'nin bu boşluğu etkin bir şekilde doldurduğundan bahsetmiştir. Çin Sayıştayı Başkan Yardımcısı da yine açılış konuşmasında çevrenin çok yönlü ve karışık bir alan olduğuna dikkat çekerek son yıllarda dünyada yaşanan çevresel felaketlerle mücadelede uluslararası işbirliği ve ortak denetimlerin önemini vurgulamıştır.

Açılış konuşmaları ve grup fotoğrafı çekiminin ardından Çin Sayıştayı Başkan Yardımcısı tarafından ASOSAI WGEA Çalışma Raporuna ve INTOSAI WGEA Sekreteryası temsilcisi tarafından INTOSAI WGEA'nın faaliyetlerine ilişkin sunumlar gerçekleştirilmiştir. İlk sunumda 2009 yılı itibariyle Asya Bölgesinde çevre denetimi alanında ciddi bir kapasite artışı yaşandığı, Asya Sayıştaylarının INTOSAI WGEA faaliyetlerinde giderek daha aktif rol almaya başladığı ancak bilgi ve tecrübe ile ortak denetim girişimi eksikliği gibi sebeplerden dolayı hala bölgede birtakım zorluklarla karşılaşıldığı belirtilmiştir. Sunumda ayrıca 2011-2013 ASOSAI WGEA Çalışma Planının yayımlandığı ve 2011 yılı Mayıs ayı itibariyle ASOSAI WGEA Sekreteryası tarafından

* Sayıştay Denetçisi

3. Çevre Denetimi Anketinin sonlandırıldığı belirtilmiştir. ASOSAI bünyesinde ortak çevre denetimi uygulamalarına bir bakış açısı kazandırılması ve ilerideki çevre denetimi planlarına yönelik fikirlerin birleştirilmesi amacını taşıyan ankete 27 ülke Sayıştayı katılmış ve ASOSAI WGEA'nın çevre denetimi çalışmalarına olumlu katkılar sunmuştur. Anket sonuçlarına göre söz konusu Sayıştaylar ortak çevre denetimleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmakla birlikte yalnızca bazılarının bu tür denetimlerde tecrübesi bulunmaktadır. Dahası mevcut durumda ortak çevre denetimleri, uluslararası orman koruma veya kum fırtınalarının kontrolü ve önlenmesi gibi konularla sınırlı kalmaktadır. Anketten çıkan bir diğer sonuç ise ASOSAI üyesi ülke Sayıştaylarınca ortak çevre denetimlerinde dil ve teknoloji gibi sorunların boy gösterebileceği, bu nedenle paralel denetim yaklaşımının daha uygun olduğu yönündedir. Ancak INTOSAI WGEA'nın da desteklediği ve öngördüğü gibi ASOSAI WGEA, Asya bölgesinde bu tür denetimlerin yaygınlaşması için ortak denetim tecrübesi bulunan üyelerini, söz konusu tecrübelerini diğer Sayıştaylarla paylaşması için teşvik etmektedir.

INTOSAI WGEA Sekreteryası temsilcisi tarafından gerçekleştirilen sunumda ise INTOSAI WGEA üyeliği ve fonksiyonları, 2010 yılında tamamlanan temel Çalışma Grubu dokümanları ve çevre denetiminde küresel eğitim programı, 7. Çevre Denetimi Anketinden ASOSAI bölgesine ilişkin çıkan sonuçlar gibi 2011-2013 INTOSAI Çalışma Planı projeleri hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Malezya Sayıştayınca Malezya Uzaktan Algılama Birimi ve Malezya Doğal Kaynaklar Çevre Bakanlığından seminere davet edilen uzmanlar tarafından gerçekleştirilen sunumlarda, uzaktan algılama ve coğrafik bilgi sistemleri hakkında bilgi verilmiş ve bu sistemlerin doğal kaynaklar ve çevre, tarım ve balıkçılık ile arazi ıslahında ne şekilde kullanıldığı ve üretilen uydu görüntülerinin Malezya Sayıştayının yürütmekte olduğu çevre denetimlerine nasıl katkılar sunduğuna değinilmiştir. Uzaktan Algılama Birimi ve Malezya Sayıştayı arasındaki bağlantılı erişimin, oluşturulan veritabanından çevreye ilişkin bilgi alışverişini kolaylaştırdığına ve daha etkin çevresel yönetime ve çevre denetimi raporlarına altyapı sağladığına önemle vurgu yapılmıştır. Malezya Doğal Kaynaklar Çevre Bakanlığı Genel Sekreter Yardımcısı ise iklim değişikliğinin Malezya'ya etkilerine değinerek sera gazı salınımının azaltılmasına yönelik taahhütlerin ölçümü, raporlanması ve doğrulanmasında saydamlığın sağlanmasının ve bu alanda çevre denetimine duyulan ihtiyacın altını çizmiştir. Gerek kurum bazında gerekse ülke bazında ortak fakat farklılaştırılmış sorumlulukların belirlenerek paylaşılması ve zaten finansmanı gittikçe zorlaşan iklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyum konularının bu çerçevede ele alınması, sunumun temel önerilerini oluşturmuştur. Çünkü ancak bu şekilde ortak hareketin oluşturulabileceği ve ülkelerin birbirine yaklaşmasının sağlanabileceği belirtilmiştir.

Su Denetimi Alanında Deneyimlerin Paylaşılması

Açılış konuşmaları ve çeşitli uzman kuruluşlardan temsilcilerin gerçekleştirdiği sunumların ardından ilk günün “Su Denetimi Alanında Deneyimler” konulu öğleden sonraki ilk oturumunda Malezya Sayıştay Başkan Yardımcısının moderatörlüğünde,

- Hindistan Sayıştay tarafından *Hindistan’da Su Kirliliği*;
- İran Sayıştay tarafından *Hazar Denizi Çevre Denetimi*;
- Irak Sayıştay tarafından *Dicle Nehri Kirliliğinin Denetimi* ve
- Malezya Sayıştay tarafından *Malezya’da Su Kalitesi Yönetimi*

konulu sunumlar yapılmıştır.

“Su Denetimi Alanında Deneyimler” konusunun ikinci oturumunda ise,

- Çin Sayıştay tarafından *Yellow Nehir Havzasında Denetim*;
- Tayland Sayıştay tarafından *Mekong Nehir Havzası Yönetimi Üzerine Ortak Çevre Denetimi* ve

- Pakistan Sayıştay tarafından da *Pakistan’da Su Denetimi*

sunumları gerçekleştirilmiştir.

Deniz, nehir veya göl kirliliği ya da içme suyu kaynaklarındaki kirlilik gibi sorunların ele alındığı söz konusu denetimlerin sunumunda öncelikle konu seçimindeki temel nedenler, denetimlerin kapsamı ve izlenen metodolojiler hakkında bilgi verilmiştir. Sunumlarda ayrıntılı bir şekilde anlatılan temel bulgu ve öneriler genel bir çerçevede özetlenecek olursa, su kaynaklarının belirlenen standartlar dahilinde genel kalitesinin ölçülüp değerlendirilememesi ile su kirliliğinin insan dahil tüm canlılar ve ekosistem üzerindeki olumsuz etkilerinin ortaya konulamaması, bundan dolayı da gerekli ve uygun adımların atılmaması ortak bir kaygı olarak dile getirilmiştir. Daha da önemlisi ülkelerin konuya ilişkin uluslararası sözleşmelere uyum göstermede yetersiz kalmaları, ulusal mevzuatlarında yeterli düzenlemeleri yapmamaları ve su kirliliği ile mücadele programlarını etkin bir şekilde planlayıp uygulamaya koyamamaları, en temel denetim bulguları arasında yer almıştır. Bu bağlamda su kaynaklarının yönetimine yönelik uygun ve zamanlı politikaların belirlenmesi ve etkin bir şekilde yürütülmesi, su kirliliği ile mücadeleye ayrılan kaynakların artırılması ve modern teknolojilerin takibi ile ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması “Su Denetimi Alanında Deneyimler” konulu oturumda altı çizilen temel öneriler olmuştur.

İklim Değişikliği Denetimi: Temel Bulgu ve Öneriler

20 Eylül Perşembe günü “İklim Değişikliği Denetimi” konusu ele alınmış olup bu çerçevede Hindistan Sayıştay temsilcisi moderatörlüğünde,

- Avustralya Sayıştay tarafından *İklim Değişikliği Programlarının Denetimi-Ulusal Sera gazı ve Enerji Raporlama Programı Yönetimi*;
 - Japonya Sayıştay tarafından *İklim Değişikliği Denetimi*;
 - Çin Sayıştay tarafından *Enerji Tasarrufu ve Kirliliğin Azaltılması Denetimi*;
 - Rusya Sayıştay tarafından *İklim Değişikliğine Uyum Denetimi*;
 - Endonezya Sayıştay tarafından *Orman Yönetimi Faaliyetlerinin Denetimi ve*
 - Suudi Arabistan Sayıştay tarafından *Çevre Denetimi Çabaları*
- başlıklı sunumlar gerçekleştirilmiştir.

İklim değişikliği, tüm ekosistemi ilgilendiren çok yönlü bir konu olup özellikle son yıllarda önemi ve dolayısıyla etkileri giderek artan çevresel bir tehdit olmuştur. İklim değişikliği ile mücadele ve iklim değişikliğine uyum yaklaşımları da bu çerçevede ülkelerin çevre yönetiminde önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir. “İklim Değişikliği Denetimi” başlığı altında gerçekleştirilen sunumlarda da denetim alanının geniş olmasına ve iklim değişikliği konusunun çok yönlü bir mücadele ve politik yaklaşım gerektirdiğine özel vurgu yapılmıştır. Özellikle sera gazı salınımının kontrol altında tutulmasında veri ölçümü ve raporlanmasındaki yetersizlikler, kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği ve düzenleyici gerekliliklerin etkin bir şekilde takip edilmemesi, iklim değişikliği ile mücadeleyi zorlaştıran temel bulgular olarak lanse edilmiştir. Çin Sayıştayınca ele alınan enerji tasarrufu konusunda da yasal ve idari düzenlemelere uyulmasında sıkıntı yaşandığı ve fonların etkin bir şekilde kullanılmadığı dile getirilmiştir. Hava kirliliği, enerji üretimi ve kullanımı, orman gibi birçok çevresel alt konu başlığı içeren iklim değişikliği konusunda ülke sunumlarından çıkan temel öneriler ise bu alanda ilgili mevzuatın gerek merkezi gerekse yerel tüm idarelerce tam olarak uygulanması ve eksik olan düzenlemelerin bir an önce oluşturulması ile bunların etkin bir şekilde takibi olmuştur. Ar-Ge faaliyetlerine ayrılan her türlü kaynağın artırılması ve yeni teknolojilerin takip edilmesi de yine temiz enerji kullanımı ve iklim değişikliğine uyum bağlamında önem arz eden eylemler olarak ortaya konulmuştur.

Çevre Denetimi Alanında İşbirliği

Moderatörlüğünü Çin Sayıştayından bir temsilcinin yaptığı “Çevre Denetimi Alanında İşbirliği” konulu oturumun gündemini ise,

- Çin Sayıştay tarafından *Asya’da Ortak Çevre Denetimlerinin Geliştirilmesi*;
- Tayland Sayıştay tarafından *Daimi Orman Arazisi-Orman Sınırlarının Belirlenmesi*;

- Malezya ve Endonezya Sayıştayları tarafından da *Yasal Olmayan, Raporlanmayan ve Düzenlenmeyen Balıkçılık Faaliyeti ve Ortamı* başlıklı sunumlar oluşturmuştur.

Günümüzde birçok çevresel sorunun sınırları aşan özellikte olması ve etkilediği ülkelerin hep birlikte harekete geçerek ortak bir mücadele izlemesini gerektirmesi, farklı ülke Sayıştaylarının çevre alanında ortak denetimler yürütmesini teşvik edici bir unsur olmuştur. Asya bölgesindeki ilk ortak çevre denetiminin, Çin ve Kore tarafından 2006-2007 yıllarında yürütülen kum fırtınalarının önlenmesi ve kontrolü hakkındaki paralel denetim olduğu göz önünde bulundurulursa, ASOSAI bölgesinde ortak çevre denetiminin çok yaygın bir yöntem olarak kullanılmadığı görülecektir. Ancak gerçekleştirilmiş ortak denetim tecrübelerinin bölgeye yayılması ve faydalarının da tüm üye ülke Sayıştaylarına nüfuz etmesi ile bu tür işbirliği çabaları son yıllarda büyük artış göstermiştir.

“Çevre Denetimi Alanında İşbirliği” konulu oturumda genel olarak ortak çevre denetimlerinin, çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının benimsenmesi ve geliştirilmesindeki önemi vurgulanmıştır. Farklı Sayıştayların ortak çevre sorunlarının ve çözüm önerilerinin masaya yatırılması amacıyla bir araya gelerek yürüttüğü denetimler, uluslararası çevre anlaşmalarının etkin şekilde yürütülmesine katkı sağladığı gibi ülke yönetimlerini de üzerine düşen sorumlulukları yerine getirme ve ulusal mevzuatlarında gerekli düzenlemeleri yapmaları konusunda teşvik etmektedir. Kurum düzeyinde bakılacak olursa da bu tür ortak çevre denetimleri, metodoloji ve bilgi alışverişinin, iletişimin ve işbirliğinin artmasını sağlayarak Sayıştayların çevre denetimi kapasitelerine olumlu katkı sunmaktadır. Diğer yandan Çin Sayıştayının sunumunda yer verdiği üzere ortak denetimlerde çeşitli sorunlarla da karşılaşılmaktadır ve bu sorunların başında, ASOSAI WGEA Sekreteryaasının 2011 yılında ortak çevre denetimleri üzerine düzenlediği bir ankete göre, dil sorunları ve teknik metodolojiler gelmektedir.

Değerlendirme

Seminerde paylaşılan ülke deneyimleri ve sunulan görüşler ışığında varılan ortak kanı, ASOSAI bölgesinde çevre denetimlerinin diğer bölgelere göre nispeten geride kaldığı ancak son yıllarda ilgili ülke Sayıştaylarının girişimci çabaları sonucunda yükselişe geçen ve gelişmeye oldukça açık bir alan olduğudur. Gün geçtikçe artan küresel ve bölgesel çevre felaketlerinden büyük zarar gören ve her an deprem, tsunami, su kirliliği gibi ciddi çevresel tehditler altında bulunan Asya bölgesi için ilgili Sayıştaylarca yürütülecek çevre denetimlerinin, özellikle de uluslararası ortak denetimlerin, önleyici tedbirlerin alınması ve çevresel bozulmaların en aza indirgenmesindeki önemi büyüktür. Bu bağlamda, çevre denetimi alanında düzenlenen bu tür seminer ve çalıştaylar, bilgi ve tecrübe paylaşımı ile işbirliği imkanlarının artmasına altyapı sağlayarak ASOSAI bölgesindeki çevre denetimi faaliyetlerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır.